

2015

afem

9 barris

c/.de l'Estudiant, 22-24 - 08016 Barcelona - Tel. 654 154 382
associacio@afemnoubarris.org

La família

Créixer des de l'adversitat

La foto de l'Institut Mental de la Santa Creu i una exposició permanent són visibles a l'Ajuntament de Nou Barris. La foto de la panoràmica es actualment en un del vestíbuls de la seu central

La reforma psiquiàtrica iniciada el 1986 deia en un dels punts de la llei que l'atenció als problemes de salut mental de la població es realitzarà en l'àmbit comunitari, potenciant els recursos assistencials a nivell ambulatori i els sistemes d'hospitalització parcial i l'atenció a domicili, reduint així al màxim la necessitat d'hospitalització.

L'àmbit comunitari incloïa, tot i no esmentar-la en l'articulat per una qüestió de forma, la família. L'obertura psiquiàtrica venia motivada per un corrent europeu d'humanitzar la salut mental, tota vegada que al cap dels anys, els governs s'adonaven que els psiquiàtrics no complien la funció de rehabilitació, sinó que alienava de la societat les persones ingressades.

La reforma obligava les administracions a reestructurar del tot el sistema sanitari, mentre obligava les famílies a afrontar una situació nova, com era el conivir d'una manera més intensa amb la persona amb malaltia mental.

La part negativa d'aquesta mesura era que hi havia famílies que per edat i/o per estructura familiar, no podien fer front a la situació —ningú no va preocupar-se mai de formar-les—, mentre que la part positiva era que les famílies més inquietes van haver de fer un pas endavant i créixer en busca d'ajudes.

Fou a partir d'aquí que proliferaren les associacions —a l'Institut Mental de Nou Barris ja n'existia una— i els familiars s'agrupaven per donar-se suport els uns als altres i fer valer la seva força davant de les institucions i les administracions.

Durant els últims trenta anys, des de 1986 ençà, les famílies, de la mà de les associacions i de la Federació Salut Mental Catalunya, hem desenvolupat estratègies i hem après a demanar i reivindicar els nostres drets com mai no ho havíem fet abans.

Hi ha àmbits, però, que semblen enquistats, com ara la inserció laboral, l'habitatge, l'àmbit judicial i el penitenciari, la prevenció, els serveis a la dependència, etcètera. S'ha fet molt en atenció sociosanitària, tot i les retallades que obliguen a suprimir programes i a no incorporar-ne de nous, a més d'impedir cobrir en molts centres les baixes per maternitat i jubilació.

La indústria farmacèutica ha comercialitzat nous fàrmacs amb menys efectes secundaris; els centres de salut i de rehabilitació i els espais lúdics —s'han incrementat els clubs socials— incorporen noves teràpies i tot d'activitats creatives, com ara teatre, expressió corporal, música, dibuix i pintura; esport, etc. De millores n'hi ha, però insuficients encara...

L'any 2007 ens manifestàvem a la plaça de Sant Jaume per que la Llei de la Dependència exclouïa el nostre col·lectiu

Moviment associatiu Familiars i persones amb experiència pròpia

Llevat d'alguna associació que havia nascut fins i tot a dins de l'Institut Mental de Nou Barris o a la dècada dels 80 com ara la Fundació Marianao, Aurora i AFAMMCA, el moviment associatiu pren embranzida a mitjans dels anys 90. Són d'aquella dècada: Esquima, AFEMMBAN, ACFAMES, Suport Castellar, Família i Salut Mental, AFEM de Nou Barris, entre d'altres. La Federació Salut Mental Catalunya és també d'aquesta dècada.

El que va néixer com un moviment familiar, tot i haver atès les persones amb trastorn mental, està derivant darrerament en la incorporació a les juntes, tot i d'una manera molt lenta, de persones amb trastorn. Tanmateix, aquestes persones han anat creant associacions pròpies i des de fa poc més d'un any ençà han posat en marxa la Federació Veus, Entitats Catalanes de Salut Mental en 1ª Persona, que aplega a hores d'ara set associacions.

L'objectiu és comú en ambdós col·lectius, tot i que existeixen divergències como ara el model de medicació, casi imprescindible per als familiars i molt més lax per a moltes de les persones amb trastorn. De tota manera, tots dos coincidim en que aquestes persones tenen dret a la millora de la qualitat de vida, millor relació familiar, autonomia personal, treball digne, habitatge, inserció a la societat, en resum, viure normalment.

Les associacions disposem d'eines i estratègies per arribar a assolir totes aquestes fites mitjançant suport psicològic; tallers psicoeducatius; grups de teràpia; grups d'ajuda mútua; orientació laboral; divulgació; xerrades de sensibilització a la societat per lluitar contra l'estigma; lleure a partir de sortides ludicoculturals, teatre i arts escèniques, arts plàstiques, ràdio; i molt important, relació i trobades amb responsables dels centres de salut mental, rehabilitació i administracions del territori per part de les juntes.

El moviment associatiu té el suport de la Federació Salut Mental Catalunya, pel que fa sobretot a establir lligams amb les administracions, potenciant espais d'interlocució entre les administracions i la xarxa associativa per poder confeccionar i incidir en les polítiques públiques, així com amb fundacions i entitats privades mitjançant aliances i convenis de col·laboració que clouran amb projectes i programes de tots els àmbits. Fòrum Salut Mental, Sant Pere Claver, Consorci de Salut i Social de Catalunya, La Unió, Fundació Congrés Català de Salut Mental, entre d'altres són aliats de la federació.

La Federació Veus, Entitats Catalanes de Salut Mental en 1ª Persona es va presentar el passat mes de juliol i en poc temps ha desenvolupat programes de formació i sensibilització apart d'adherir-se i col·laborar amb programes públics.

Veus i Salut Mental Catalunya Espais comuns de treball

Familiars i persones amb trastorn mental treballen plegats des de fa temps en molts dels programes que desplega la Federació Salut Mental Catalunya.

La Federació Veus, Entitats Catalanes de Salut Mental en 1ª Persona té, des de la seva presentació el juliol de l'any passat, veu pròpia en la reivindicació i defensa dels drets de les persones amb experiència pròpia. Fins aquell moment, tot i treballar plegats amb els familiars, eren aquests qui des de la seva federació posaven la veu. L'espai comú de treball es manté i fins i tot s'amplia i enriqueix amb la nova federació.

A l'últim dels projectes creats per Salut Mental Catalunya, l'Activa't per la salut mental, persones de Veus participen amb la formació de dinamitzadors dels grups d'ajuda mútua. Persones que són ara a Veus, fa temps que treballen plegades en la formació del Prospect pel que fa al mòdul en primera persona i en el mòdul comú i col·laboren i participen del Pla Integral de Salut Mental de Catalunya i del Pla Interdepartamental de Salut Pública de la Generalitat de Catalunya, entre d'altres molts programes.

Jornades Hearing Voices Barcelona

Els dies 9 i 10 de novembre se celebra a Barcelona, a la Casa del Mar i l'espai Josep Bota de Can Fabra, l'Hearing Voices Barcelona, per conèixer la Xarxa Internacional de Persones Escoltadores de Veus i una manera diferent i revolucionària de entendre i atendre la salut mental. Les jornades constaran d'una taula rodona i dos tallers i participaran Sasha Altman, Vill Hall i Martin Téllez.

Afem de Nou Barris Suport psicològic i activitats complementàries

Professionals del Centre de Salut Mental d'Adults de Nou Barris en una de les sessions de les Jornades de Salut Mental a Nou Barris.

A l'AFEM de Nou Barris oferim suport psicològic tant individual com en grup a càrrec de la nostra psicòloga, a més dels grups d'ajuda mútua en els que participem exclusivament familiars. Activitats que complementen aquest suport psicològic són els tallers psicoeducatius i activitats ludicoculturals. Rebem suport directe de la Federació Salut Mental Catalunya, és la que ens té comunicats amb les administracions i la que ens facilita programes de participació de les seves aliances amb fundacions i entitats. De la mà de la federació participem en espais de debat, tallers i jornades participatives, de reflexió, etcètera, i programes que ofereix com ara el servei jurídic Jurimm; Respir; Esport i salut; SOLE: Servei d'Orientació Laboral Especialitzat, de la mà d'AMMFEINA; entre d'altres.

La relació amb la xarxa pública de salut mental i rehabilitació de Nou Barris ens permet tractar d'una manera directa, i creiem que efectiva, qualsevol problema sorgit entre professionals i les persones que reben assistència als seus centres. Aquesta relació s'ha fet més estreta encara a partir de la participació conjunta en el projecte Activa't per la salut mental.

En matèria de divulgació, fa 15 anys que organitzem les Jornades de Salut Mental a Nou Barris amb el suport de les responsables de la xarxa pública de salut mental i rehabilitació de Nou Barris i professionals aliats al districte. L'Ajuntament ens ofereix des del primer dia tot el suport logístic com ara la sala, equips tècnics, personal necessari i la impressió del material divulgatiu. En el decurs de l'any organitzem també cinefòrums i xerrades divulgatives juntament amb equipaments municipals del districte.

Col·laboració amb AFAMMCA – ACFAMES

Aquest any ens hem acostat a AFAMMCA – ACFAMES per tal de col·laborar plegats alguns aspectes.

AFAMMCA, creada l'any 1985 a iniciativa dels familiars de persones afectades per un trastorn mental i que volien millorar la seva situació familiar i ACFAMES, constituïda l'any 1999, és una associació de persones afectades pel trastorn mental de l'esquizofrènia i dels seus familiars que lluita per una millora de la qualitat de vida de tots ells i elles. Aquestes dues entitats, l'any 2012, van decidir compartir esforços i recursos per donar més qualitat als serveis que ja oferien i crear nous projectes de futur arran de la necessitat detectada pels socis i per això treballen conjuntament en el barri d'Horta-Guinardó. Actualment la seva junta directiva es compon de familiars, persones afectades i professionals de la salut mental. Els projectes previstos ja s'han anat consolidant i avui en dia es pot comptar amb teràpies psicològiques tant per a familiars com per a persones que pateixen un trastorn; servei d'atenció a domicili; grups terapèutics per a familiars de persones amb TLP i un altre per a parelles de persones afectades; Gam de familiars; Gam d'usuaris; Escola de Famílies i Grup Terapèutic.

Grup de matins. Hi ha un grup d'usuaris format que cada dia pot participar en una activitat diferent: artteràpia, musicoteràpia, rehabilitació cognitiva, informàtica, caminades, projecte de bosses solidàries, cuina, etcètera. I per l'any 2016 està previst crear un altre grup, també als matins, per a persones afectades que estan en una situació inicial i per tant desorientades, i que els costa vincular-se als recursos que ofereix la xarxa pública de salut mental.

Els dimecres a la tarda, de manera alternativa, hi ha l'espai d'Experiència pròpia o Sortida d'oci i el mes d'octubre s'ha incorporat el Taller d'Ansietat Social que es fa setmanalment. A més a més del dia a dia d'AFAMMCA-ACFAMES, trimestralment organitzen conferències obertes a tothom i trobades lúdiques com la celebració de la Castanyada, l'Amic Invisible, Caçotada, etcètera.

Som part del projecte Activa't per la salut mental

Aquest any 2015 s'ha posat en marxa a Nou Barris, i a onze indrets més de Catalunya, el projecte Activa't per la salut mental, una iniciativa de la Federació Salut Mental Catalunya amb el vistiplau del departament de Salut de la Generalitat i el suport d'ajuntaments, diputacions i entitats privades. L'Activa't és, en principi, una prova pilot de tres anys, que un cop passades les avaluacions corresponents ha de formar part de la cartera de serveis del departament de Salut. A més a més de Nou Barris, el projecte s'està desenvolupant a Girona, Lleida, Sabadell, Granollers, Manresa, Tarragona, Sant Boi de Llobregat, Vilanova i la Geltrú, Santa Coloma de Gramenet, Igualada i Sant Carles de la Ràpita.

Actualment la persona amb trastorn mental i la família són subjectes passius en el procés de recuperació, situació que pretén canviar el projecte Activa't a partir de la transformació en subjectes actius i agents de salut en el procés de recuperació. El projecte inclou l'espai d'informació, orientació i assessorament Situa't; formació i entrenament d'habilitats i estratègies que ajuden a solucionar situacions conflictives, desenvolupament de l'apoderament -inclou també els professionals- i continuïtat mitjançant els grups d'ajuda mútua. Les dotze proves pilot han de cloure amb 650 famílies ateses (cuidadors i persona amb malaltia), i pels espais Situa't han d'haver passat 1.700 famílies. A partir d'aquestes xifres i dels resultats de les avaluacions, que són contínues, podrem gaudir d'un servei a la família impensable fins ara.

Presentació del projecte Activa't per la salut mental a la sala d'actes de l'Ajuntament de Nou Barris

L'Activat per la salut mental i l'espai Situa't a Nou Barris

Tota persona veïna de Nou Barris que tingui una inquietud per la seva salut mental té al seu abast l'espai Situa't, on rebrà informació, orientació i assessorament. Depenent del problema que detecti la persona responsable de l'espai, podrà ser derivada al professional de referència de l'àrea bàsica de salut o als professionals del centre de salut mental. L'espai Situa't de Nou Barris està ubicat a la primera planta del CIS Cotxeres. Pel que fa al circuit del projecte Activa't, famílies escollides de forma aleatòria gaudeixen de la formació pertinent per tal de conèixer a fons la malaltia. Posteriorment passaran al programa Prospect, iniciativa europea que té per finalitat apoderar persones amb trastorn mental, familiars i professionals.

Per tal d'assolir els resultats esperats, és imprescindible que participin en la formació tots els membres de la família: persones amb trastorn mental en un grup i família cuidadora en un altre. La formació dels programes psicoeducatius es realitza als centres de salut mental, la formació de dinamitzadors dels grups d'ajuda mútua es realitza al Centre Integral de Salut Cotxeres. El pas següent serà la participació en els grups d'ajuda mútua a l'associació.

Federació Salut Mental Catalunya

Prioritats en salut mental

La federació organitza tot d'activitats dirigides a les associacions: jornades, tallers participatius, xerrades, etcètera.

Amb motiu de la campanya electoral a les eleccions al Parlament de Catalunya del 27-S, la Federació Salut Mental Catalunya va confeccionar un document amb propostes per als partits que destacaven onze punts:

- 1.- Atenció integral a les persones amb trastorn mental i addiccions, garantint la continuïtat del **Pla Integral de Salut Mental i Addiccions** per acabar de consolidar les línies descrites, afegir-ne de noves, i garantir la continuïtat del lideratge des del Departament de Presidència, incrementant la seva capacitat de seguiment, implantació i dinamització.
- 2.- Continuïtat i suport a l'estratègia conjunta de lluita contra l'estigma a través del projecte **Obertament** i campanyes des de la xarxa i les administracions locals.
- 3.- Impuls en l'atenció i **suport als infants i joves** garantint la coordinació en els àmbits sanitari, escolar i social, des dels Centres de Salut Mental Infantojuvenil, els Centres de Detecció i Atenció Precoç i els Equips d'Atenció Psicopedagògics.
- 4.- Desplegament del Programa de **Suport a la Primària de Salut** en tot el territori, reconversió de la mitjana i llarga estada i avançar cap a l'aplicació a nivell estatal i autonòmic de les línies que marca la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat.
- 5.- Garantir el **suport a la xarxa associativa** per al desplegament dels programes de capacitat i suport a les famílies, com ara el projecte Activa't. Aquest aspecte és prioritari per al Pla Europeu de Salut Mental 2020, perquè amb persones formades i apoderades s'aconsegueixen millors resultats.
- 6.- **Inclusió comunitària** de les persones amb trastorn mental en entorns normalitzats, garantint la dotació mínima de recursos comunitaris (habitatge, clubs socials, prelaborals, suport a la llar, etc.) i donar cobertura a les necessitats que presenten persones

amb salut mental que es fan grans i deixen de complir criteris per entrar al circuit habitual.

- 7.- Millora de l'atenció a les persones que presenten situacions de **salut mental dins de l'àmbit penitenciari i judicial** (el 26% dels penats tenen un diagnòstic o una problemàtica), definint un model de treball interdepartamental i millorant els plans d'atenció i de seguiment comunitari de les persones subjectes a mesures de seguretat.
- 8.- **Inserció laboral** de persones amb trastorn mental incrementant el volum de contractació i mantenint una ocupació estable i de qualitat; garantir recursos, serveis i programes formatius i laborals; i incrementar el grau d'ocupabilitat garantint el disseny, l'estratègia i el desenvolupament des de polítiques públiques per a una efectiva igualtat d'oportunitats.
- 9.- **Atenció integral i planificació territorial** a partir de la implantació d'un model de gestió integral que potenciï el treball coordinat en cada territori, i el desplegament del Pla Interdepartamental d'atenció i interacció social i sanitària (PIAISS) en tots els àmbits d'incidència en salut mental.
- 10.- **Promoció de l'associacionisme** i de la participació, les associacions són vertaders espais de suport, reivindicació dels drets de les persones amb malaltia i les famílies, sensibilització vers la societat, etc. Per això cal que les administracions mantinguin les línies de finançament complint els pagaments rigorosament, i cal potenciar els espais d'interlocució entre les administracions i la xarxa associativa per incidir en les polítiques públiques.
- 11.- Millora de l'abordatge de les persones amb **patologia dual**, definint un model de coordinació eficient entre la xarxa de salut mental, la de drogodependència i la de serveis socials.

D'igual a igual

Les persones amb trastorn mental reclamen la seva normalitat

El procés d'apoderament de les persones amb trastorn mental i familiars és una iniciativa europea dissenyada en la primera dècada del segle actual. Primer de tot fou el Prospect, projecte que desenvolupava EUFAMI, Federació Europea d'Associacions de familiars de persones amb malaltia mental, entre el 2001-2004. Col·laboraren en el disseny experts en l'apoderament, formació, integració i rehabilitació psicosocial. La Confederación Salud Mental España, incorporava el Prospect als seus programes de formació l'any 2005. El programa consta de quatre mòduls: familiar; persones amb experiència pròpia; professionals i el mòdul comú per a tots tres. Catalunya impartia el primer Prospect l'any 2011 a Badalona. També de la iniciativa europea naixia l'any 2005 el projecte EMILIA, Empowerment and Integration of mental health service users through the methodology of lifelong learning, dirigit a persones amb trastorn mental. Els equips de salut mental de l'Hospital del Mar i del Centre Fòrum són els únics de tot l'Estat espanyol que han incorporat el projecte als seus programes de formació. L'any 2009, persones que participaren d'aquest projecte creaven l'Associació EMILIA Barcelona.

Altres Organismes públics i entitats privades han creat programes per tal que les persones amb trastorn mental assoleixin la normalitat dins de la societat, la igualtat d'oportunitats, el tracte d'igual a igual. Són programes més en la línia de l'educació, la formació laboral, la integració i la desestigmatització. En aquest últim punt destaquem la tasca d'Obertament, associació que lluita contra la discriminació i l'estigma. Ràdio Nikosia fou capdavantera en la promoció de la salut mental, la conscienciació de la societat i la integració mitjançant la comunicació oral. Des de l'Associació Socio cultural Nikosia, organitzen i col·laboren en tot d'activitats divulgatives a escoles, instituts, universitats, etc. 24x7 Esquizofrenia es un portal de l'empresa farmacèutica Janssen que divulga tot el relacionat amb l'esquizofrènia. El nom li ve per ser a l'abast de l'usuari d'internet les 24 hores del dia els 7 dies de la setmana. El 2014 va posar en marxa el projecte #Di_capacitados, que treballa per reduir l'estigma mitjançant la conscienciació. D'aquest projecte ha sorgit el documental "Un viaje por el camino de la recuperación en salud mental", que arribarà a Barcelona el dia 17 de novembre.

Aspecte de la plaça del Pati de Valls durant la celebració del Dia Mundial de la Salut Mental 2015

Dia Mundial de la Salut Mental 2015 a Valls Demanem Dignitat

Prop de 1.500 persones es van reunir a Valls el 10 d'octubre per celebrar el Dia Mundial de la Salut Mental i demanar Dignitat en salut mental.

El periodista Roger de Gràcia llegia el manifest, en què es reclamava i demanava: un tracte digne; igualtat d'oportunitats; que les persones puguin escollir amb llibertat, prendre decisions amb autonomia, amb responsabilitat; recursos per a molts pobles, ciutats i comarques de Catalunya, perquè sense recursos no hi ha dignitat. Tenim encara 2.000 persones que viuen en institucions psiquiàtriques; volem un model de salut mental amb una visió àmplia, transversal, que aposti per la participació i implicació de les persones i les seves famílies; una planificació en els propers anys que permeti incrementar recursos on encara tenim moltes mancances, de salut, d'habitatge, d'integració social i laboral; un major reconeixement i suport a les associacions de salut mental i que el Govern lideri el procés per fer tot això possible.

Després del dinar al Kursaal, una paella per a més de 1.000 persones, abans de les actuacions, es va lliurar el premi Mental Health Friendly. El projecte neix de dos formadors anglesos, que els ha donat suport l'editorial MacMillan, capdavantera en llibres d'anglès, i ha estat desenvolupat a la Unitat de Recursos Comunitaris Dr. Pi i Molist de Nou Barris. El premi, una beca d'estudis, ha recaigut en un usuari del centre. El resultat del projecte ha estat una lliçó dedicada totalment a la salut mental, igual que hi ha altres lliçons dedicades a temes quotidians. Mitjançant MacMillan s'encarregarà d'implantar aquesta lliçó a quants més centres del món millor.

Recursos insuficients

Pisos amb suport i places residencials

Espai de debat i reflexió Model d'habitatge en salut mental organitzat per la Federació Salut Mental Catalunya

L'autonomia personal és difícil d'assolir sense un habitatge apartat de la família i sense una inserció laboral. Parlem de l'autonomia total, però sense complir aquests requisits també s'assoleix, tot i que d'una manera no tan completa.

Pel que fa a l'accés a un pis amb suport o a una plaça residencial ara es podrà accedir a partir d'una grau de discapacitat del 33% (fins ara havia de ser a partir del 65%), a més que es podrà canviar d'un recurs a l'altre automàticament. Tot i les millores per accedir als recursos, no són millores per solucionar el problema que representa les llargues llistes d'espera de fins a quatre anys.

Els pisos amb suport solen ser de quatre places, poden arribar a un màxim de sis, les llars-residències depenen de la capacitat de les instal·lacions. La Llar residència Pi i Molist de Nou Barris té capacitat per a 33 places. Conscients que aquesta problemàtica es fa perenne i de difícil solució immediata, la Federació Salut Mental Catalunya va afegir als seus programes d'habitatge una nova opció, la de l'habitatge social. La Taula del Tercer Sector Social presentava a finals del 2014 la Fundació Habitat 3, al Patronat de la qual va entrar a formar part la federació.

Un estudi realitzat per la Taula mostrava que en aquell moment hi havia la necessitat a Catalunya de 230.000 habitatges socials, dels quals 100.000 són d'entitats financeres, 80.000 són habitatges nous sense comercialitzar encara, i 270.000 són de particulars.

En l'etapa convergent l'Ajuntament de Barcelona havia fet estudis sobre els pisos buits de les entitats financeres a la ciutat que donaven com a resultat que un terç estaven buits. L'actual consistori ha imposat les primeres multes per aquest concepte.

Jornada Inclusió laboral i salut mental organitzada per la Federació Salut Mental Catalunya a Caixaforum

Un 10% d'ocupació laboral

La inserció laboral, una de les bases per a l'autonomia de la persona amb trastorn mental, és totalment irrellevant pel que fa a l'empresa ordinària. La LISMI, llei que obliga les empreses de més de 50 treballadors a ocupar un 2% de la plantilla amb persones amb discapacitat, no es compleix, i tot amb el beneplàcit de les administracions. Cosa gens estranya si tenim en compte que les pròpies administracions no arriben a cobrir les quotes assignades i molt menys les fan complir a les empreses concessionàries.

La desocupació representa el 90% en el col·lectiu de la salut mental, xifres que cap dels governs posa mai sobre la taula. Tampoc no és d'estranyar, tota vegada que són els mateixos governs qui per la seva morositat tenen pendent d'un fil la continuïtat de molts centres especials de treball i tallers ocupacionals.

En parlar de treball amb suport ens ve de seguida al cap La Fageda, no totes les empreses, però, tenen una estructura similar ni els volums de facturació de les empreses dels grups Clade i Sinergrup.

Associacions com ara AMMFEINA Salut Mental Catalunya aplega 27 entitats, entre les que es troben DAU, Tres Turons, AFAMMEBAN, DRIS-SA, Pere Mata, entre d'altres. La intenció és, però, que la persona que adquireixi capacitat per treballar en l'empresa ordinària pugui assolir-la sense els entrebancs actuals. Programes com ara el POIN, orientació i acompanyament a la Inserció; el TAS, treball amb suport; l'itinerari de la Fundació Joia; i l'Incorpora de l'Obra Social La Caixa, van en aquesta línia.

Recursos econòmics escassos i insuficients

La foto correspon al desembre del 2012 quan les entitats de persones amb discapacitat ens manifestàvem a la plaça de Sant Jaume per la morositat de la Generalitat. Han passat tres anys i la situació no ha millorat

Abens de l'estiu les entitats de persones amb discapacitat de Catalunya reclamàvem a la Generalitat un deute de poc més de 80 milions d'euros, els quals es repartien gairebé a parts iguals entre els departaments de Benestar i Família i Empresa i Ocupació. La reacció de la Generalitat no ens va deixar conforme i ni molt menys agradar, la resposta va ser reduir el deute a poc més de 20 milions.

Van fer un càlcul a la seva comoditat, hi havia terminis de pagament que no els contemplaven com a morositat. El mes de març el COCARMI, Comitè Català de Representants de Persones amb Discapacitat, va escriure una carta al president Mas en la qual se li recordava que des de l'octubre del 2014 en què s'havia alertat de la repercussió de l'ajornament dels pagaments, "la situació ha empitjorat greument i les entitats ja no poden continuar assumint els costos que suposa la prestació dels serveis de titularitat pública com són els centres de dia, els centres ocupacionals, les llars residències o els serveis d'inserció laboral, entre d'altres. També se n'estan ressentint els programes i serveis vinculats a les polítiques de foment, claus per afavorir la integració del 9% de la població catalana que té alguna discapacitat i enfortir la cohesió social del nostre país. A més, tot això es tradueix en un important malestar de les entitats, a les que cada vegada s'exigeix més esforços en base a uns compromisos adquirits que no s'acaben complint i que posen en perill les seves estructures."

Un mes i mig després, el 30 d'abril, el president Mas rebia les entitats del COCARMI, entre les que es troba la Federació Salut Mental Catalunya, i la resposta va ser que calia donar prioritat a les entitats que estaven passant per una situació més delicada i convocar una reunió amb caràcter urgent amb el departament d'Economia i Coneixement. Van haver noves reunions amb altres departaments com ara Empresa i Ocupació i tot plegat per aconseguir uns pagaments que són encara insuficients.

Al col·lectiu de la salut mental, hi ha associacions que encara no hem cobrat la subvenció per manteniment del 2014 i pel que fa al 2015, tot i haver rebut la resolució, la subvenció no està aprovada encara.

Pel que fa als centres proveïdors, la subsistència dels quals depèn dels departaments de Benestar i Família i el de Salut, la insuficiència de recursos les ha obligat a suprimir serveis i programes, a més d'oferir uns serveis de menys qualitat per manca de personal.

La situació és límit, les baixes no són suplertes i a sobre hi ha centres que es veuen obligats a acomiadar personal. Això pel que fa a l'àmbit local. L'Estat té també la seva responsabilitat tot i no esmentar-la mai, i no únicament pel desequilibri entre el que aporta Catalunya a l'Estat i el que rep. Així que va governar en majoria absoluta el govern actual, es va carregar l'essència de la Llei de la Dependència creada pel govern anterior, i va decidir aportar molt menys del que s'havia aprovat en un principi i deixar la major part de la càrrega a les autonomies i als usuaris.

Nou Barris

Xarxa pública de salut mental

La xarxa pública assistencial de Nou Barris compleix amb nota els objectius que s'han marcat per a la qualitat i l'agilitat en l'atenció i recuperació de les persones que atenen en els seus centres.

La qualitat ve contrastada pels baixos índexs de recaigudes, reingressos i desvinculacions a la xarxa i disminució de la mortalitat per suïcidi. Per altra banda augmenten les altes clíniques per bona evolució, els processos d'inserció comunitària, la incorporació al treball, etc. De l'agilitat en l'atenció n'és una mostra la rapidesa amb la qual l'usuari és atès en casos que requereixen una prioritat. Pel que fa al centre de rehabilitació, el treball per a la rehabilitació dels pacients ha donat fruits contrastats també: del club social han sortit altres grups com ara La Trifulga dels Fútils des de fa 15 anys, l'espai literari Namaste i l'Associació Sociocultural Matissos, que des de el mes de setembre forma part de la Federació Veus, Entitats Catalanes de Salut Mental en 1ª Persona i que es desenvolupen amb una completa autonomia pròpia.

A Nou Barris hi ha dos centres públics de salut mental, el Nord i el Sud, on s'atenen adults i infants i joves; l'Hospital de Dia d'Adolescents i la Unitat de Recursos Comunitaris Doctor Pi i Molist de l'Hospital de Sant Pau que consta de servei de rehabilitació comunitària, algunes places de centre de dia, la residència amb una trentena de places i el club social. De l'atenció en els casos dels ingressos se'n fan càrrec les Germanes Hospitalàries en els centres de l'Hospital de Sant Rafael i Hospital Mare de Déu de la Mercè, ambdós fora del districte.

El Centre de Salut Mental d'Adults (CSMA) ha assolit els últims anys enfortir la continuïtat assistencial a través del suport a la primària mitjançant consultes dels psiquiatres en les Àrees Bàsiques de Salut, visites d'infermeria als pacients hospitalitzats, atenció domiciliària per part del PSI, treball interxarxes dels treballadors socials i PSI, projectes terapèutics i de rehabilitació conjunts dels centres de salut mental i els serveis de rehabilitació. Ha adaptat a més l'assistència a situacions de crisi, a les d'aïllament, la intervenció domiciliària i el programa de revinculació de TMS/PSI.

Una seixantena de pacients del CSMA s'han beneficiat del programa Itinere de inserció laboral de la Fundació Joia. L'Itinere Joves està ubicat a Nou Barris a l'Espai Jove Les Basses. L'espai contempla

A la foto de dalt Nou Barris Sud Salut Mental, ubicat al lateral del Centre Integral de Salut Cotxeres inaugurat l'any 2010. Avall, la Unitat de Recursos Comunitaris Dr. Pi i Molist.

altres alternatives laborals per a joves.

L'atenció infantil i juvenil depèn de la Fundació Nou Barris per a la salut mental, que dirigeix el seu treball d'una manera molt efectiva i amb resultats contrastats en assistència i prevenció (CSMIJ), recuperació (Fundació Hospital de Dia Nou Barris d'Adolescents), recerca, formació, debat i divulgació. L'atenció abasta molts àmbits com ara l'escola, que és el lloc on poden detectar-se molts dels problemes que presenten els infants i els adolescents. No és fàcil per als no professionals de la salut mental discernir entre un problema de comportament i un diagnòstic. Es pot detectar una actitud sospitosa d'una cosa o de l'altra, però és complicat perquè aquí es conjuguen dos agents, l'escola i la família abans no arriba el cas als professionals.

Són programes més destacats del CSMIJ, el TMG, atenció específica als trastorns mentals greus, SAR, suport i assessorament a residències pròpies i concertades de la DGAIA i PSIE, Salut i Escola. La Fundació Nou Barris per a la salut mental ha signat convenis de formació amb la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Oberta de Catalunya, a més de formar professionals de diverses branques de la salut, del camp social i educatiu (treballadors socials, educadors, dinamitzadors, etc.) amb l'objectiu de proporcionar coneixements per a la detecció i valoració de les principals patologies i malestars que afectin a nens i adolescents.

Abordatge terapèutic des del lleure

Les activitats de lleure han estat de les teràpies que més han col·laborat en la recuperació de les persones amb trastorn mental. L'evolució de les activitats i la conscienciació de la societat ens ha dut a assolir el que ara és una normalitat: el lleure inclusiu. La inclusió es contempla en altres àmbits de la malaltia i és el pas definitiu que cal donar per la completa normalització.

Grups de teatre i d'arts escèniques, arts plàstiques, literaris, cinema, fotografia, ràdio, esports i d'altres els trobem habitualment en associacions i clubs socials. La Fundació Salut Mental Catalunya, creada el 2007 per la Federació amb el suport de la majoria d'associacions federades, ha ajudat a la proliferació dels clubs socials els últims anys des de l'assessorament i la gestió pròpia. Actualment hi ha a Catalunya una cinquantena de clubs socials que atenen a unes 2.500 persones. La Fundació es troba ubicada a la seu de la federació juntament amb AMMFEINA i Obertament, entitats que dirigeixen l'activitat a la inserció laboral i la desestigmatització.

L'Associació Sociocultural Matisso, sorgida del Club Social Pi i Molist ha estat l'última incorporació a la Federació Veus, Entitats Catalanes de Salut Mental en 1ª Persona

Lleure inclusiu

Cada cop hi ha més activitats inclusives obertes a persones amb trastorn mental, organitzades per entitats de salut mental i entitats de l'àmbit ludocultural i esportiu en general. En l'àmbit esportiu, a part de les competicions que organitza la Federació Salut Mental Catalunya –bàsquet, futbol-, moltes entitats s'han afegit ja a la iniciativa. Des de <http://www.bcn.cat/barcelonainclusiva/ca> es pot accedir a totes les activitats i al centres esportius que contempen aquesta opció.

L'Altre festival, l'homenatge a un amic

L'agost del 2013 ens deixava el doctor Josep Clusa Matinero, que havia desenvolupat gairebé tota la seva carrera psiquiàtrica a l'Institut Mental de la Santa Creu i al Centre de Dia Doctor Pi i Molist, ambdós equipaments ubicats a Nou Barris. Els últims anys va ser president de la Fundació Congrés Català de la Salut Mental (FCCSM).

No va passar gaire temps que familiars molt propers i la gent de Pi i Molist van posar fil a l'agulla per retre-li un homenatge, i res millor que fer-ho amb una de les activitats que més havia defensat com a teràpia: el teatre.

El doctor Clusa havia abocat els seus esforços en la companyia de teatre La Trifulga dels Fútils del club social Doctor Pi i Molist, i darrerament al taller de música. Sense ser ja entre nosaltres, Pep Clusa fou el precursor, l'ànima de L'Altre festival. Van ser més de 30 espectacles amb companyies i artistes d'arreu de Catalunya, l'Estat espanyol i d'Itàlia, país convidat. Va ser tot un èxit de participació, de públic i de personal voluntari a Can Fabra, la nau Ivanow i el Centre Cívic Baró de Viver.

Fotos:

Una de les últimes sessions de treball pocs dies abans de l'inici del festival

Dia de la inauguració amb la participació del públic

Un moment de la representació de La persecuzione e l'assassinio di Jean Paul Marat per l'Emilia Romagna Teatro Fondazione i l'Associazione Arte Salute Onlus

Risc i vulnerabilitat en els col·lectius de la salut mental, l'exclusió social i la pobresa

Ha estat del anys que més ha costat trobar un títol, tot i tenir ben clar el contingut. Volíem parlar de la violència que rep la persona, de les conductes autolítiques, del suïcidi, de la violència institucional, no sabíem però com enfocar el títol per tal de no confondre la gent i el públic assistent. Volíem deixar ben clar que no ens referíem en cap moment a la violència que pot generar la persona amb trastorn mental, que d'altra banda no és superior, per més que els mitjans de comunicació s'empenyin, a la violència que genera la pròpia societat. Condiciona molt a l'hora de dirigir-se a la gent el to que se li dóna a un succés quan se sospita que ha estat un trastorn mental la causa. Ha estat un any complicat, i no ens ha ajudat gens els judicis de valor que s'han fet d'una manera precipitada en molts casos, fins i tot per part de governants, que haurien de ser els primers en tenir cura del que transmeten. Els mitjans de comunicació necessiten informar en el moment del succés, trobar de seguida la causa, i no miren prim si el que publiquen no està prou con tractat. Pel que es veu, i no sabem el per què, els governs tenen també necessitat de "tranquil·litzar" ben ràpidament la societat.

Els ponents de les XV Jornades parlaran de la seguretat del pacient, de la seva cura davant del risc de conductes autolítiques, de quan activar el Codi risc suïcidi, i de la violència institucional, tant pel que fa al col·lectiu de la salut mental com pel que fa als col·lectius de l'exclusió social i la pobresa. Professionals de la xarxa pública de salut mental de Nou Barris, d'institucions ubicades aquí, d'altres indrets i d'Esukadi, que en aquesta ocasió, parlaran d'aquest risc i vulnerabilitat.

La gent gran, persones amb malalties cròniques, i d'altres, són vulnerables per naturalesa. La crisi dels últims anys ha agreujat notablement la situació dins del risc i la vulnerabilitat a la que estan exposades aquestes persones. Tractarem de la violència, i no únicament la violència física, sinó també la psíquica, el tipus de violència que els hi generem quan les sotmetem, quan es veuen obligades a fer coses contra la seva voluntat, com ara teràpies i tractaments ambulatoris involuntaris (TAI) o ingressos, també involuntaris.

Les Jornades de salut mental de Nou Barris són des de sempre unes jornades participatives, que creen una interrelació entre el públic assistent i els ponents, mitjançant l'intercanvi d'impressions que col·labora en l'enriquiment de les sessions.

Públic assistent a les Jornades preguntant a Rafael Ribó, Síndic de Greuges de Catalunya

Quinze anys de Jornades

Al poc temps de constituir-nos com associació l'any 1996, membres de la Junta i professionals externs de l'associació van tenir la iniciativa d'organitzar unes jornades divulgatives per donar a conèixer el que s'estava fent en aquella època i el que es podria arribar a fer en matèria de salut mental en el futur, tant a nivell local com global. No trobem referències d'altres jornades organitzades per una associació de familiars en aquella època, pel que podem afirmar gairebé amb tota seguretat que van ser les primeres que organitzava una associació de familiars a Catalunya.

La primera edició fou l'any 2001 i es titulava "No a l'exclusió, sí a l'atenció. Obrim les portes als nostres malalts de Nou Barris." Era el títol més escaient després de l'obertura psiquiàtrica arran de la llei de 1986 que desinstitucionalitzava les persones amb trastorn mental, que passaven a rebre atenció psiquiàtrica i rehabilitació a l'àmbit comunitari.

A partir de llavors hem tractat la inserció laboral; la salut mental comunitària; el futur, tant pel que fa a la salut com al treball; els abordatges terapèutics interdisciplinaris; la rehabilitació psicosocial; el paper de la família; l'estigma; la influència de les drogues en la salut mental; els trastorns de l'alimentació; la depressió i l'etapa difícil per la que passen els adolescents i els joves.

El Fòrum Nord de la Tecnologia (actualment Barcelona Advanced Industry Park), ha acollit el major nombre d'edicions; el Centre Cívic Les Basses les va acollir en una ocasió, i les últimes tres edicions les celebrem a la sala d'actes de la Biblioteca Vilpacina i la Torre Llobeta, sempre amb el suport de l'Ajuntament de Nou Barris.